

PROGRAM HODOWLI ZACHOWAWCZEJ KONIKÓW POLSKICH

Opracował zespół w składzie:

Prof. dr hab. Tadeusz Jezierski – Przewodniczący

Dr Zbigniew Jaworski

mgr Bogna Kotkowska

mgr Stanisław Łukomski

lek. wet. Marek Morawiec

Warszawa 1999

Koniki polskie są jedyną rodzimą, prymitywną rasą koni wywodzącą się bezpośrednio od dzikich tarpanów. Księgi stadne dla tej rasy są wydawane od 1962 roku. Krajowa populacja koników polskich liczy obecnie około 120 klaczy i 30 ogierów w ośrodkach hodowli zachowawczej oraz około 240 klaczy i 90 ogierów w hodowli terenowej. Pomimo tendencji wzrostowej, liczebność koników polskich zgodnie z założeniami przyjętymi w Programie FAO dla Zachowania Zasobów Genetycznych Zwierząt Gospodarskich w oparciu o Konwencję o Różnorodności Biologicznej, klasyfikuje tę rasę jako zagrożoną wyginięciem (liczącą poniżej 1000 samic).

1. CEL HODOWLANY I OPIS CECH, KTÓRE BĘDĄ BRANE POD UWAGĘ

- 1.1. Zachowanie i w miarę możliwości powiększenie liczebności rasy koników polskich jako rezerwy genetycznej, zwiększającej różnorodność genetyczną ras i typów koni, a także jako reliktu rodzimej hodowli, zgodnie z ogólnymi wytycznymi Światowej i Krajowej Strategii Ochrony Różnorodności Biologicznej.
- 1.2. Utrzymanie na odpowiednim poziomie wewnątrzrasowej zmienności genetycznej dla zagwarantowania możliwości dalszej pracy hodowlanej w rasie koników polskich.
- 1.3. Utrzymanie i utrwalenie cech genotypowych i fenotypowych koników polskich takich jak:
  - charakterystyczny typ i pokrój
  - przystosowanie dla miejscowego środowiska, w tym do chowu bezstajennego
  - niewielkie wymagania odnośnie żywienia i pielęgnacji
  - zdrowotność
  - dobra płodność
  - przydatność do użytkowania zaprzęgowego
  - przydatność do użytkowania wierzchowego (jeździectwo rekreacyjne, rajdy konne, hipoterapia)
  - żywy lecz zrównoważony temperament
  - łagodny charakter.

Ze względu na specyfikę hodowli zachowawczej, poszczególne cechy będą zachowane (utrwalone) na obecnym poziomie lub doskonalone (ruch i cechy związane z użytkowaniem rekreacyjnym), jednakże bez zasadniczej zmiany typu konika w związku z aktualnie preferowanymi rodzajami użytkowania.

W hodowli zachowawczej koników utrzymane zostaną dwa odrębne sposoby hodowli tzn.:

- hodowla rezerwatowa systemem półnaturalnym, bezstajennym
- hodowla stajenna, w której zaleca się ograniczenie chowu alkierzowego i stosowanie chowu wolnowybiegowego.

W hodowli stajennej możliwe jest używanie materiału hodowlanego, pochodzącego zarówno z hodowli stajennej jak i rezerwatowej.

W hodowli rezerwatowej zaleca się używanie tylko materiału hodowlanego, pochodzącego z hodowli rezerwatowej.

Elementy programu hodowlanego mogą być wspólne dla hodowli rezerwatowej i stajennej. W przypadku różnic w elementach programu hodowlanego dla obu typów hodowli, zostaną one podane oddzielnie dla każdego typu hodowli.

2. WZORZEC RASY, BUDOWA, POKRÓJ

Do hodowli czystorasowej koników polskich będą dopuszczane wyłącznie osobniki maści myszatej z pręgą, bez odmian, z tym że w hodowli terenowej czasowo dopuszcza się drobne odmiany na głowie. Maść myszata może być o odcieniu jasno do ciemnomyszatego lub odcieniu bułanomyszatego.

W grzywie i ogonie dopuszczalne są jasne włosy.

Pożądany jest typ pokrojowy konia prymitywnego z obfitym uwłosieniem grzywy i ogona. Dopuszczalne są mniej szlachetne głowy oraz niewielka rozbieżność przednich kończyn i szablastość tylnych kończyn.

Standard wzrostu w kłębie koni dorosłych 130-140 cm

3. WIELKOŚĆ POPULACJI KLACZY I OGIERÓW NIEZBĘDNA DLA PROWADZENIA PRACY HODOWLANEJ ORAZ FAKTYCZNA WIELKOŚĆ POPULACJI, NA KTÓREJ PROWADZI SIĘ PRACE HODOWLANE

Jako wielkość populacji niezbędną dla prowadzenia pracy hodowlanej w ośrodkach zachowawczych, przyjmuje się około 130 klaczy - matek plus młode konie do wieku 3 lat oraz około 30-35 ogierów. Oprócz tego zakłada się utrzymywanie około 30-40 ogierów rezerwowych w stadach ogierów.

Wymieniona populacja w ośrodkach hodowli zachowawczej będzie objęta dotacją z funduszu postępu biologicznego i poddawana obligatoryjnie wszystkim elementom programu hodowlanego.

Zakładana wielkość populacji w hodowli terenowej wynosi około 240 klaczy i 90 ogierów przy tendencji wzrostowej, przy czym w hodowli terenowej dopuszcza się możliwość przeprowadzania jedynie wstępnych prób użytkowości.

4. METODY OSIĄGNIĘCIA CELU HODOWLANEGO I ZAKRES OCENIANIA WARTOŚCI UŻYTKOWEJ

Dla osiągnięcia celu hodowlanego realizowane będą następujące elementy pracy hodowlanej:

4.1. System identyfikacji koników, ewidencja i dokumentacja hodowlana.

Podstawą identyfikacji koni jest opis umaszczenia oraz cech dodatkowych (np. wicherki na sierści). Ze względu na rasowo specyficzne myszate umaszczenie koników, o stosunkowo małym zróżnicowaniu, w hodowli tej rasy duże znaczenie będą miały inne sposoby znakowania i identyfikacji osobników.

Koniki pochodzące z ośrodków hodowli zachowawczej będą znakowane przez wymrażanie azotem; z prawej strony pod siodłem otrzymują numer lub symbol ośrodka, zatwierdzony przez instytucję prowadzącą Księgę Stadną, zaś z lewej strony pod siodłem kolejny numer źrebięcy (maksymalnie 3 cyfrowy). Na prawym udzie wymraża się piętno rasowe koników (emblem choinki w owalu pionowym).

Koniki pochodzące z hodowli terenowej będą znakowane w ten sposób, że z prawej strony pod siodłem otrzymują kod cyfrowy Związku Hodowców Koni danego okręgu, zaś z lewej strony pod siodłem kolejny numer źrebięcy dla koników tego okręgu. U koników pochodzących z hodowli terenowej piętno rasowe wymraża się na lewym udzie.

Dodatkowym sposobem znakowania i identyfikacji koników może być wszczepianie mikrotransponderów w mięśnie szyi, z lewej strony około 15 cm od grzywy, w połowie długości szyi.

Podstawowa ewidencja i dokumentacja hodowlana będzie prowadzona przez instytucję prowadzącą Księgę Stadną Koników Polskich w postaci indywidualnych kartotek koni oraz zbiorów komputerowych, zgodnie z instrukcją prowadzącego Księgę Stadną. Uzupełnienie danych z hodowli terenowej będzie dokonywane przez uprawnionych inspektorów Okręgowych ZHK.

Dodatkowa, rozszerzona ewidencja i dokumentacja hodowlana dla celów naukowych będzie prowadzona systemem komputerowym przez zainteresowanie placówki naukowe i będzie obejmowała:

- dane genealogiczne
- szczegółowe dane fenotypowe
- szczegółowe wyniki prób użytkowości
- szczegółowe dane o rozrodzie
- archiwum fotograficzne i video.

4.2. Ocena wartości użytkowej

Wartość użytkowa koników będzie oceniana na podstawie prób użytkowości przeprowadzanych w ośrodkach hodowli zachowawczej koników lub w wyznaczonych jednostkach hodowlanych (nie dotyczy koników utrzymywanych w systemie hodowli rezerwatowej).

Próbowi użytkowości będą poddawane wszystkie ogiery i klacze 3 lub 4-letnie, które przeszły etap selekcji eksterierowej i są przeznaczone na reproductory lub klacze stadne.

Ogiery, przed wpisaniem do księgi, muszą obowiązkowo zaliczyć wstępną próbę użytkowości, a następnie w wieku 3 lub 4 lat próbę użytkowości zaprzęgowej lub wierzchowej z wynikiem pozytywnym.

Warunkiem wpisania klaczy do księgi jest zaliczenie co najmniej wstępnej próby użytkowości z wynikiem pozytywnym.

Próba użytkowości powinna być poprzedzona odpowiednim przygotowaniem konia do poszczególnych elementów prób.

Próby użytkowości przeprowadza na zlecenie instytucji prowadzącej Księgę Stadną uprawniony specjalista lub powołany zespół.

Za przygotowanie konia do prób użytkowości odpowiada właściciel konia. Za przeprowadzenie prób użytkowości odpowiada jednostka wyznaczona przez instytucję prowadzącą księgę stadną.

Przeprowadzane będą 3 rodzaje prób użytkowości:

- próba polowa – wstępna
- polowa próba zaprzęgowa
- polowa próba wierzchowa

1. Próba polowa – wstępna

Ogiery przechodzą próbę po ukończeniu 30 mies.

Polega ona na ocenie zachowania się konia podczas zakładania ogłowia, trzymania do oceny i prowadzenia w rękę na odcinku około 80 m w stępie i kłusie. Zachowanie się konia oceniane jest, w zależności od wykonania czynności, w skali 5-punktowej:

- 5 pkt. - z łatwością, bezbłędnie, w sposób płynny
- 4 pkt. - z drobnymi zahamowaniami, w sposób mało płynny
- 3 pkt. - z trudnościami, po 1 - 3 nieudanych próbach
- 2 pkt. - z dużymi oporami, po więcej niż 3 nieudanych próbach, konieczna pomoc drugiej osoby
- 1 pkt. - niemożliwa do wykonania wskutek oporu lub niebezpiecznych reakcji konia.

Otrzymanie 1 pkt. w próbie wstępnej wyklucza konia z udziału w dalszych próbach.

Podczas próby wstępnej ocenionej na 4 lub 5 pkt. może być dokonywany pomiar długości kroku w stępie i kłusie.

Próbie wstępnej można powtórzyć jednokrotnie po co najmniej jednomiesięcznym ponownym przygotowaniu konia.

2. Polowa próba zaprzęgowa

1) Ocena zachowania się konia podczas zaprzęgania w pojedynkę, stania w miejscu i 3-krotnego ruszania z miejsca wozu o masie około 100 % masy ciała konia i ruchu na drodze utwardzonej, na dystansie około 80 m w stępie i kłusie. Dla oceny zachowania się konia będzie stosowana skala punktowa jak w próbie wstępnej. Podczas próby ocenionej na 4 lub na 5 pkt. może być dokonywany pomiar długości kroku w stępie i kłusie.

2) Pomiar czasu (szybkości) przebycia odcinka 500 m w stępie i w kłusie, przy czym liczona będzie liczba kroków przy pomocy licznika, dla oceny średniej długości kroku.

Punktacja za stęp	Punktacja za kłus
<u>norma czasu .....pkt.</u>	<u>norma czasu .....pkt.</u>
do 5 min 5	do 2 min 5
do 5 min 15 sek.....4	do 2 min 10 sek..... 4
do 5 min 30 sek.....3	do 2 min 20 sek..... 3
do 5 min 45 sek.....2	do 2 min 30 sek..... 2
do 6 min 1	do 2 min 40 sek..... 1

3) Pomiar długości kroku w stępie i kłusie:

<u>norma długości kroku w stępie ..... pkt.</u>	<u>norma długości kroku w kłusie.. pkt.</u>
min 150 cm 5	min 250 cm 5
min 140 cm 4	min 235 cm 4
min 130 cm 3	min 220 cm 3
min 120 cm 2	min 205 cm 2
min 110 cm 1	min 190 cm 1

4) Jazda godzinowa (5 odcinków 9 min. stęp + 3 min. kłus) na drodze utwardzonej, przy czym mierzony będzie przebyty dystans przy pomocy elektronicznego licznika rowerowego oraz tętno systemem ciągłym przy użyciu urządzenia elektronicznego w trakcie i przez 30 min. po jeździe (powrót tętna do normy). Ponadto bezpośrednio po jeździe godzinowej i po 20 min. określana będzie częstotliwość oddechów.

Punktacja za jazdę godzinową:

<u>minimalny przebyty dystans..... pkt.</u>
8000 m 5
7500 m 4
7000 m 3
6500 m 2
6000 m 1

W zależności od warunków lokalnych dopuszcza się przeprowadzanie zamiast jazdy godzinowej z mierzaniem dystansu, jazdy na stałym dystansie 8000 m (5 odcinków po 800 m stępem i 800 m kłusem, z pomiarem czasu). Dla otrzymania porównywalnych wyników zostanie wyliczona średnia szybkość.

Punktacja za jazdę dystansową:

<u>maksymalny czas.....pkt.</u>
60 min 5
65 min 4
70 min 3
75 min 2
80 min 1

3. Polowa próba wierzchowa:

1) Ocena zachowania się konia podczas siodłania, wsiadania jeźdźca i ruchu w stępie i kłusie na dystansie około 80 m na drodze nieutwardzonej. Dla oceny zachowania się konia będzie stosowana skala punktowa jak w próbie wstępnej.

Podczas próby wierzchowej ocenionej na 4 lub 5 pkt. może być dokonywany pomiar długości kroku w stępie i kłusie.

2) Pomiar czasu przebycia odcinka 500 m w stępie i w kłusie, przy czym liczona będzie liczba kroków licznikiem dla oceny średniej długości kroku.

Zastosowane zostaną normy czasu i skala punktowa jak w próbie zaprzęgowej.

3) Pomiar długości kroku w stępie i kłusie (zastosowane normy długości i skala ocen jak

podczas próby zaprzęgowej).

- 4) Jazda godzinowa (5 odcinków 8 min stęp + 3 min. kłus + 1 min. galop) na drodze nieutwardzonej, przy czym mierzony będzie przebyty dystans oraz tętno systemem ciągłym i do 30 min. po jeździe (powrót tętna do normy). Ponadto bezpośrednio po jeździe godzinowej i po 20 min. określana będzie częstotliwość oddechów.

Punktacja za jazdę godzinową:

Minimalny przebyty dystans..... pkt.

9000 m	5
8500 m	4
8000 m	3
7500 m	2
7000 m	1

W zależności od warunków lokalnych dopuszcza się przeprowadzanie zamiast jazdy godzinowej z mierzaniem dystansu, jazdy na stałym dystansie 9000 m (5 odcinków po 600 m stęp, 600 m kłus, 600 m galop).

Dla otrzymania porównywalnych wyników obliczana będzie średnia szybkość.

Punktacja za jazdę dystansową:

Maksymalny czas.... pkt.

60 min	5
65 min	4
70 min	3
75 min	2
80 min	1

Próbę zaprzęgową lub wierzchową można powtórzyć jednokrotnie w następnym roku.

- 5) Badanie tętna i oddechu w 30 min po zakończeniu próby zaprzęgowej lub wierzchowej i porównaniu ich częstotliwości ze stanem spoczynkowym:

różnica do 5 oddechów i uderzeń serca	=	5 + 5 pkt.
różnica do 10 oddechów i uderzeń serca	=	4 + 4 pkt.
różnica do 15 oddechów i uderzeń serca	=	3 + 3 pkt.
różnica do 20 oddechów i uderzeń serca	=	2 + 2 pkt.
różnica do 25 oddechów i uderzeń serca	=	1 + 1 pkt.

Wyniki prób użytkowości będą podawane w wartościach bezwzględnych oraz w wartościach odchylenia standardowego od średniej danego rocznika koni oraz od średniej potomstwa poszczególnych ogierów.

Maksymalna ocena w punktach za próbę zaprzęgową lub wierzchową:

1. ocena zachowania się.....5 pkt.
2. szybkość w stępie .....
3. szybkość w kłusie.....5 pkt.
4. długość kroku w stępie.....5 pkt.

- 5. długość kroku w kłusie .....5 pkt.
- 6. jazda godzinowa lub dystansowa .....5 pkt.
- 7. powrót tętna do normy .....5 pkt.
- 8. powrót oddechów do normy.....5 pkt.

---

ogółem .....40 pkt.

ocena wybitna .....36 – 40 pkt.

ocena bardzo dobra .....31 – 35 pkt.

ocena dobra .....26 – 30 pkt.

ocena dostateczna .....21 – 25 pkt.

Minimalne wymagania co do wartości użytkowej:

- wstępna próba użytkowości zaliczana na co najmniej 2 punkty
- próba użytkowości zaprzęgowej lub wierzchowej zaliczona:
  - a) na co najmniej 2 punkty w zakresie oceny zachowania się
  - b) z wynikiem nie gorszym niż średnia rocznika minus 1 odchylenie standardowe w 4 spośród 7 elementów próby ocenianych liczbowo: (długość kroku w stępie i kłusie, czas (szybkość) na dystansie 500 m w stępie i kłusie, średnia szybkość w jeździe godzinowej lub dystansowej, powrót tętna i oddechów do normy po jeździe godzinowej lub dystansowej)

4.3. System selekcji

Wprowadzane będą dwa odrębne systemy selekcji koników tzn. dla hodowli rezerwatowej i stajennej.

4.3.1. Hodowla rezerwatowa

Ze względu na specyfikę hodowli rezerwatowej system selekcji w tej hodowli będzie ukierunkowany wyłącznie na utrzymanie i utrwalenie istniejących cech. System selekcji w hodowli rezerwatowej składa się z 2 elementów:

- 1) Selekcji naturalnej, mającej decydujące znaczenie, zachodzącej samorzutnie w warunkach rezerwatowych, zmierzającej do utrzymania:
  - odporności na warunki atmosferyczne związane z chowem bezstajennym,
  - zaradność w wyszukiwaniu i dobrego wykorzystania paszy dostępnej w warunkach naturalnych,
  - płodności i zdolności do odchowywania potomstwa bez ingerencji człowieka,
  - odporności na schorzenia i pasożyty,
  - braku szczególnych wymagań co do pielęgnacji (zwłaszcza kopyt),
  - odpowiedniego zachowania się socjalnego, umożliwiającego tabunowy tryb życia (tworzenie stabilnych tabunów przez dominujące ogiery, braku dzieciobójstwa przez ogiery stadne).
- 2) Umiarkowanej selekcji zootechnicznej zmierzającej do zachowania typu rasowego (maść myszata bez odmian brak rażących wad pokroju)

4.3.2. Hodowla stajenna

W hodowli stajennej stosowana będzie selekcja zootechniczna, indywidualna, dwuetapowa, metodą niezależnych poziomów brakowania:

I etap selekcji - na podstawie eksterieru i rozwoju fizycznego

II etap selekcji - na podstawie wyników prób użytkowości.

Teoretyczna intensywność selekcji (dla obu etapów łącznie):

Dane wyjściowe o rozrodzie koników dla obliczenia teoretycznej intensywności selekcji:

Średni ogólny wskaźnik użytkowości rozplodowej klaczy (% stosunek liczby źrebiąt odsadzonych do liczby klaczy pokrytych):

Hodowla stajenna - 72 %, ... Hodowla rezerwatowa - 75 %

Średnia długość użytkowania rozplodowego klaczy:

Hodowla stajenna - 10 lat, ... Hodowla rezerwatowa - 13 lat

Średnia długość użytkowania rozplodowego ogierów:

Hodowla stajenna - 15 lat, ... Hodowla rezerwatowa - 15 lat

Obliczenia:

- od 130 klaczy w ośrodkach hodowli zachowawczej otrzymuje się rocznie około 92 źrebiąt (72 %) tj. około 46 klaczek i 46 ogierków
- średni remont roczny klaczy = $100/10 \text{ lat} = 10\%$ tzn. około 13 szt.
- intensywność selekcji klaczy = 13 klaczy z 46 wyhodowanych czyli około 28% (faktycznie przyjmuje się zakres 25 - 35%)
- średni remont ogierów w ośrodkach hodowli zachowawczej = $100/15 \text{ lat} = 7\%$ tzn. około 2 - 3 szt.
- intensywność selekcji ogierów = 3 ogiery z 46 wyhodowanych, czyli około 6,5% (faktycznie przyjmuje się zakres 5 - 10%)

4.4. **System kojarzeń uwzględniający zachowanie zmienności genetycznej, zapobieganie nadmiernemu wzrostowi inbrodu oraz kompensacje cech.**

Dla zachowania zmienności genetycznej dążyć się będzie do zrównoważonego kontynuowania i rozwoju istniejących 6 linii męskich i 16 linii żeńskich.

Okresowo tzn. co kilka lat prowadzone będą analizy mające na celu śledzenie rozwoju poszczególnych linii i niedopuszczenie do ich wygaśnięcia.

Oprócz kontynuowania linii męskich i żeńskich prowadzone będą komputerowe obliczenia potencjalnego inbrodu dla różnych kombinacji kojarzeń, które będą uwzględniane w planach kojarzeń w poszczególnych ośrodkach hodowli zachowawczej. Ponadto, na podstawie komputerowej analizy rodowodów typowane będą osobniki szczególnie cenne dla utrzymania zmienności genetycznej tzn. posiadające w genomie udział genów pochodzących od możliwie jak największej liczby przodków.

Dla ograniczenia szybkiego narastania inbrodu w poszczególnych ośrodkach hodowli zachowawczej klacze zostaną podzielone na 4 - 5 grup genetycznych oznaczonych kolejnymi numerami, do których włączone zostaną klacze bardziej spokrewnione ze sobą i do których będą dobrane mniej spokrewnione ogiery, pochodzące z różnych linii. Ograniczona zostanie

przez kilkanaście lat wymiana ogierów stadnych między ośrodkami, zaś dążyć się będzie do wyhodowania w każdej grupie genetycznej w obrębie ośrodka, ogierów kontynuatorów linii, które zastąpią ojca. Młode klacze wyhodowane w danej grupie będą przechodziły do następnej. Ogiery używane w poszczególnych grupach genetycznych, po zastąpieniu ich przez synów, mogą być skierowane do hodowli terenowej. Tym samym zostanie zwiększona liczba ogierów używanych do kojarzeń w ośrodkach zachowawczych, co jest warunkiem ograniczenia zbyt szybkiego narastania inbrodu i utrzymania zmienności genetycznej.

W hodowli rezerwatowej dopuszcza się spontaniczne kojarzenia i tworzenie haremów.

5. METODY SZACOWANIA WARTOŚCI HODOWLANEJ

Na podstawie wyników prób użytkowości dla poszczególnych koni sporządzane będą diagramy przedstawiające wartości bezwzględne i odchylenia wartości uzyskiwanych przez danego osobnika od wartości średnich, podane w jednostkach odchylenia standardowego.

Diagramy będą opracowywane w 2 układach:

- 1) na podstawie użytkowości własnej
- 2) na podstawie użytkowości potomstwa.

Szczegółowe szacowanie wartości hodowlanej będzie prowadzone w oparciu o model osobniczy wielocechowy.

W modelu uwzględniane będą następujące czynniki środowiskowe: ośrodek hodowlany lub hodowca, rok urodzenia konia, rok przeprowadzania oceny wartości użytkowej, wiek konia przy ocenie wartości użytkowej, długość okresu treningu konia przed próbą wartości użytkowej.

Cechami ocenianymi w modelu osobniczym będą: długość kroku w stępie i kłusie, dystans przebyty w jeździe godzinowej, powrót tętna i oddechów do normy po jeździe godzinowej.

6. ZASADY WPISU DO KSIĄG KONI RASY KONIK POLSKI

- 6.1. Dla koni rasy konik polski prowadzi się księgę główną (G).
- 6.2. Do księgi tej wpisuje się ogiery i klacze pochodzące po rodzicach wpisanych do księgi głównej koni tej rasy.
- 6.3. Numeracja koni w księdze jest odrębna dla ogierów i klaczy.
- 6.4. Księga jest wydawana drukiem (K_{kn}).
- 6.5. Ogiery i klacze wpisane do ksiąg winny:
  - posiadać typ i inne charakterystyczne dla danej rasy cechy określone w programie hodowlanym,
  - być poddawane ocenie wartości użytkowej,
  - wykazać się zdrowiem, prawidłową budową i rozwojem,
  - ogiery ukończyć 30 miesięcy, uzyskać w ocenie pokroju co najmniej 78 pkt. bonitacyjnych,
  - klacze być pokryte lub urodzić jedno zarejestrowane źrebię i uzyskać w ocenie pokroju co najmniej 74 pkt. bonitacyjne.
- 6.6. Zdrowie ocenia się na podstawie oględzin konia. W przypadku podejrzenia o schorzenie,

dokonujący oceny konia powinien zażądać przedstawienia świadectwa zdrowia konia wystawionego przez lekarza weterynarii.

- 6.7. Na ocenę budowy i rozwoju konia składa się wynik 3 pomiarów (wysokość w kłębie, obwód klatki piersiowej, obwód nadpęcia przedniego), ich wzajemny stosunek oraz ocena pokroju wyrażona w punktach bonitacyjnych.
- 6.8. Budowę, rozwój i ruch konia ocenia się według 100-punktowej skali przyznając za:
typ	-	do 15 pkt.
głowę i szyję	-	do 5 pkt.
kłode	-	do 15 pkt.
kończyny przednie	-	do 10 pkt.
kończyny tylne	-	do 10 pkt.
kopyta	-	do 10 pkt.
ruch (stęp i kłus)	-	do 20 pkt. (10+10)
wygląd ogólny	-	do 15 pkt.
- 6.9. Po ukończeniu piątego roku życia konie wpisane do ksiąg powinny być poddane weryfikacji wymiarów i oceny pokroju.
- 6.10. Do ksiąg nie mogą być wpisane konie, u których stwierdzono:
- obustronna ślepotę,
  - nieprawidłową budowę szczęki (tzw. karpiowały lub szczupaczy zgryz),
  - jedno lub obustronne wnętrostwo,
  - szpat kostny
- oraz konie, które uzyskały mniej niż połowę maksymalnej liczby punktów przy ocenie kłody, nóg przednich, tylnych, kopyt i ruchu. O dyskwalifikacji decyduje przyznanie mniej niż połowy punktów nawet za jeden z w/wym. elementów oceny.
- 6.11. Ogiery i klacze sprowadzone z zagranicy winny:
- być przydatne dla osiągnięcia celu hodowlanego określonego w programie hodowlanym,
  - być poddane ocenie wartości użytkowej. Jeśli ocena nie została przeprowadzona w kraju pochodzenia, musi być ona dokonana w Polsce,
  - ogiery być dopuszczone do rozrodu przez prowadzącego księgę w kraju pochodzenia. W przypadku importu osobników przed uzyskaniem wpisu do ksiąg, muszą one posiadać świadectwo stwierdzające, że pochodzą od rodziców wpisanych do ksiąg, a w Polsce uzyskać wpis do księgi na ogólnych zasadach,
  - klacze być wpisane do księgi w kraju pochodzenia. W przypadku importu klaczy nie wpisanej do księgi, posiadać świadectwo stwierdzające, że pochodzi ona po rodzicach wpisanych do ksiąg i uzyskać w Polsce wpis do księgi na ogólnych zasadach.
- 6.12. Sztuczne unasiennianie i embriotransfer zarodków są dopuszczane tylko w szczególnych sytuacjach, po każdorazowym uzyskaniu zgody Komisji Księgi Stadnej.

7. TRYB WPISYWANIA DO KSIĄG KONI RASY KONIK POLSKI

- 7.1. Wpisu do ksiąg dokonuje upoważniony przez prowadzącego księgę specjalista do spraw

hodowli koni.

7.2. Wpisu ogierów i klaczy do ksiąg dokonuje się na pisemny wniosek właściciela

7.3. Przed wpisaniem konia do ksiąg należy:

a) sprawdzić tożsamość konia (identyfikacja) przez porównanie zgodności danych zawartych w „Dowodzie urodzenia źrebięcia”, szczególnie opisu maści, odmian, wieku oraz innych znaków identyfikacyjnych, ze stanem faktycznym.

Opis maści i odmian powinien być przeprowadzony przed odsadzeniem źrebięcia od matki tj. w wieku około 6 miesięcy. W szczególnych przypadkach, jeżeli źrebię nie zmieniło właściciela, opis może być dokonany później, ale przed ukończeniem 1 roku życia,

b) sprawdzić prawidłowość rozwoju konia i stwierdzić brak objawów chorobowych,

c) wykonać podstawowe pomiary konia,

d) przeprowadzić ocenę budowy,

e) przy wpisie pokrytych klaczy sprawdzić „Świadectwo pokrycia/unasienniania klaczy”,

f) zatrzymać „Dowód urodzenia źrebięcia”,

g) nadać numer księgi.

7.4. Prowadzący księgę wydaje hodowcy: „Dowód urodzenia źrebięcia” , a po wpisaniu konia do księgi - „Świadectwo wpisania klaczy do księgi” lub „Świadectwo wpisania ogiera do księgi”. Zatrzymuje się wówczas „Dowód urodzenia źrebięcia”.

Do dokumentów tych należy wpisać numer identyfikacyjny konia oraz opatrzyć je pieczęcią z informacją w języku polskim, angielskim i niemieckim: „Dokument ważny tylko w Polsce”.

7.5. W przypadku zniszczenia lub zagubienia wydanych właścicielom dokumentów hodowlanych: „Świadectwo wpisania klaczy do księgi”, „Świadectwo wpisania ogiera do księgi” i „Dowód urodzenia źrebięcia”, prowadzący księgę może wydać na pisemny wniosek właściciela - duplikat.

Można wydać tylko jeden duplikat każdego z w/w dokumentów.

Wydanie duplikatu musi być odnotowane w karcie klaczy lub ogiera.

7.6. Na wniosek właściciela konia prowadzący księgę wystawia dokument eksportowy, na podstawie jednego z wyżej wymienionych dokumentów

7.7. Prowadzący księgę powołuje 5-cio osobową Komisję Księgi Stadnej koni rasy konik polski. Komisja reprezentuje hodowców koni tej rasy. W jej skład powołuje się uznane autorytety z dziedziny hodowli i użytkowania koników polskich. Do ważności podejmowanych przez Komisję decyzji wymagana jest obecność przynajmniej trzech jej członków.

Zadaniem Komisji jest:

1) kontrolowanie prawidłowości wpisu koni do ksiąg i rozstrzyganie spornych kwestii,

2) wydawanie decyzji o wpisaniu ogiera do księgi,

3) wydawanie zgody na zastosowanie sztucznego unasienniania lub embriotransferu,

4) kontrolowanie i ocena efektywności działania programu hodowlanego,

5) w miarę potrzeb wnioskowanie do Ministra Rolnictwa o wprowadzanie zmian w programie hodowlanym.

7.8. „Dowód urodzenia źrebięcia” jest podstawowym dokumentem stwierdzającym pochodzenie

- konia, wydawanym przez prowadzącego księgę na podstawie „Świadectwa pokrycia/unasienniania klaczy”.
- 7.9. Prowadzący księgę może zażądać potwierdzenia pochodzenia konia badaniem grup krwi lub innych markerów genetycznych, wykonanym na koszt hodowcy, w laboratorium wskazanym przez prowadzącego księgę. W przypadku sztucznego unasienniania lub embriotransferu badanie takie jest obowiązkowe.
- 7.10. W nadawaniu nazw konikom przyjmuje się zasadę, że nadaje się źrebięciu nazwę zaczynającą się na tą samą literę (w miarę możliwości na tę samą sylabę) co nazwa matki. Unikane będzie nadawanie koniom nazw już istniejących.
- Weryfikacja nazw będzie dokonywana przez Redakcję Ksiąg Stadnych.
- 7.11. Dokumentację hodowlaną stanowią:
- a) Dokumenty związane z prowadzeniem ksiąg:
- Karta klaczy do księgi głównej,
  - Karta ogiera do księgi głównej,
  - Świadectwo wpisania klaczy do księgi głównej,
  - Świadectwo wpisania ogiera do księgi głównej,
  - Dowód urodzenia źrebięcia.
- b) Dokumenty związane z rozrodem koni:
- Świadectwo pokrycia/unasienniania klaczy,
  - Protokół z przeglądu ogierów dopuszczonych do rozrodu na terenie województwa.
- 7.12. Księga jest prowadzona systemem kartotekowym i zawiera: numer wpisu i symbol księgi rasowej, płeć, nazwę, datę urodzenia, maść i odmiany oraz inne znaki identyfikacyjne, wymiary, rodowód (minimum trzy pokolenia), nazwisko i imię hodowcy i właściciela, ich adresy, wyniki oceny wartości użytkowej i hodowlanej.
- 7.13. Kartoteki muszą być przechowywane w archiwum przez okres 25 lat.
- 7.14. „Świadectwo pokrycia/unasienniania klaczy” - źródłowy dokument hodowlany – na pierwszej stronie wypełniany jest przez posiadacza ogiera dopuszczonego do rozrodu. Na odwrocie opis źrebiąt dokonany przez upoważnioną osobę. „Świadectwo pokrycia/unasienniania klaczy”, zatrzymane po wydaniu „Dowodu urodzenia źrebięcia”, należy przechowywać przez okres 25 lat.
- 7.15. W przypadku wydania zgody na zastosowanie sztucznego unasienniania przez Komisję Księgi Stadnej:
- 1) Właściciel nasienia ogiera, po dokonaniu zabiegu sztucznego unasienniania wystawia „Świadectwo unasienniania klaczy”. Jeżeli właściciel nasienia nie jest właścicielem ogiera dawcy, dokonujący zabiegu sztucznego unasienniania przesyła fotokopię „Świadectwa unasienniania klaczy” właścicielowi ogiera.
  - 2) Klacz poddawana zabiegowi sztucznego unasienniania nasieniem mrożonym, przed urodzeniem źrebięcia, musi mieć określoną grupę krwi.
  - 3) Źrebię urodzone w wyniku sztucznego unasienniania musi mieć do ukończenia 1 roku życia potwierdzone rodzicielstwo poprzez badanie grup krwi lub innych markerów genetycznych.

- 7.16. Przy stanowieniu klaczy poza granicami kraju, należy przy opisie źrebięcia w Polsce przedstawić świadectwo pokrycia/unasienniania klaczy, rodowód wraz z symbolem księgi rasowej ogiera oraz dokument stwierdzający dopuszczenie ogiera do rozrodu w kraju, w którym klacz została pokryta.
- 7.17. Znajdujące się na odwrocie „Świadectwa pokrycia/unasienniania klaczy” – „Poświadczenie urodzenia źrebięcia” wypełnia upoważniony przez prowadzącego księgę specjalista. W/w poświadczenie nie zastępuje „Dowodu urodzenia źrebięcia” i nie jest dokumentem uwzględnianym przy wpisie konia do księgi i przy wystawianiu dokumentu eksportowego konia.
- 7.18. Źrebięta urodzone w IV kwartale zalicza się do rocznika roku następnego.

8. ZASADY OCENY EFEKTYWNOŚCI DZIAŁANIA PROGRAMU

1. 1. Efektywność realizacji programu ocenia Komisja Księgi Stadnej, do której powołuje się uznane autorytety hodowlane z dziedziny hodowli i użytkowania rasy.
2. Efektywność realizacji programu sprawdzana jest poprzez:
  - 1) badanie wysokości i trybu przyznawania dotacji na działalność hodowlaną (w cyklu rocznym),
  - 2) sprawdzanie prawidłowości:
    - prowadzenia dokumentacji hodowlanej,
    - oceny wartości użytkowej (w cyklu rocznym),
  - 3) badanie skuteczności i zasięgu akcji promocyjnej dla koni tej rasy,
  - 4) po 5 latach od wejścia w życie programu, na podstawie prowadzonej oceny wartości użytkowej, zbadanie stabilizacji pożądaných cech w tej rasie.